

Berömda spöbyggare

av Donald Overfield

Fiskejournalen inleder här en serie artiklar om mästarna inom spöbyggkonsten. De är författade av Donald Overfield en av de främsta experterna idag på flugor och flugfiskets historia. Mr Overfield som är född 1930 och bor i East Yorkshire är välkänd genom sina bidrag om flugfiske i engelsk och amerikansk fiskepress. Han är en av de ledande medlemmarna i Fly Tyers Guild i England och international director i American Flyfishers Foundation

Han har en förnämlig samling av flugor bundna av mästare som Halford, Skues, Le Branche, Hewitt och Lee Wulff.

Serien om berömda spöbyggare har tidigare varit införd i Trout and Salmon, men har av Donald Overfield kompletterats speciellt för Fiskejournalen med illustrationer i färg.

ORVIS — Spöbygge med tradition

□ □ Amerika har länge varit berömt för sin tillverkning av ypperliga split-cane spön. Det är dock få tillverkare som nått en sådan berömmelse som Orvis genom åren. Detta företag som är beläget i den vackra staten Vermont har i gott och väl hundra år stillsamt arbetat på att producera förstklassig utrustning.

Grundaren till detta säte för yrkesskicklighet, Charles F. Orvis, föddes i den lilla staden Manchester, Vermont, år 1831. Unge Orvis som var vetgirig av naturen ville för-

bättra allt som fångade hans uppmärksamhet. Han menade att dåtida öringspön kunde förbättras avsevärt.

Efter en period av forskning och experimenterande var han färdig att bygga sitt eget spö. Detta hände år 1856. Den ursprungliga byggnad där han tillverkade sitt första spö finns fortfarande kvar i Manchester, fast idag inrymmer den en bokhandel. Nuvarande tillverkning i den staden är alltjämt nära förbunden med gången tid ty spöna görs nu i det hus där Charles F. Orvis föddes.

Uppfinningsrik

De tidiga spön som denne amerikan gjorde var av lancewood. Han bytte emellertid snart till bambu av bästa kvalitet och koncentrerade sig på detta material under återstoden av sitt liv. Att han gjorde ypperliga spön är ett erkänt faktum. Han åstadkom också ett antal uppfinningar. År 1882 uppfann han det absolut första fjädrande rullfäste som setts på ett amerikanskt spö, skyddat med U.S. Patent nr 258902. Ett antal originalspön utrustade med denna uppfinning

används veterligen fortfarande i sitt hemland.

Charles Orvis var också upphovsman till de första, smala ventilerade rullarna med stor diameter. Fastän flugrullar hade funnits länge särskilt i England, var Orvis den förste att perforera trummans gavlar med ett antal hål för att möjliggöra luftväxling runt och genom linan på rullen ; en allmänt accepterad anordning på dagens rullar. Hans originalmodell skyddades med U.S.Patent nr 150883, 12 maj 1874.

Det är intressant att jämföra produktionskostnaderna på den tiden. Orvis lät göra rullarna enligt sina instruktioner av Manhattan Brass and Manufacturing Company i serier om 1,000 st för 45 cent/st! Lyxmodellen i nickel-silver gjordes för en dollar och 45 cent! Oh, happy days! Denna utmärkta rulle fortsatte välkända amerikanska sportfiskare att köpa i mer än fyrtio år. Man kan fortfarande träffa på exemplar som fungerar utmärkt.

Många förbättringar i tillverkningen av spön, nu accepterade som standard, arbetades fram vid Orvis' små verkstäder i Vermont. Orvis var den förste amerikan som använde kork i handtaget på ett flugspö. Han var också en av de första att ersätta den gamla typen av solida trädelar infogade i handtaget med andra lättare träslag.

Uppfinningsförmågan i familjen Orvis var inte begränsad till "den gamle". Hans dotter, Mary Orvis Marbury, var en skicklig flugbindare och allmänt känd för sina utmärkta konstnärliga skapelser. Höjdpunkten av hennes arbete var publikationen 1896 "Favourite

Handtag och rullfäste hos Orvis-spö från 1905.

Modernt Orvis-spö med rullfäste i valnöt.

R.Forsythe. Hans skicklighet uppskattades av Cross Rod Company, som småningom uppgick i den berömda redskapstillverkaren South Bend Company. Under sin tid hos dem uppfann han ett antal specialmaskiner till hjälp vid framställning av högklassiga spön. Han fortsatte att arbeta för detta företag medan hans rykte oavbrutet växte.

År 1938 lämnade denne mästerlige yrkesman spöstillverkningen och försökte sin lycka med att driva en bilverkstad som han hade köpt i Lynn, Massachusetts. Detta äventyr var kortlivat. Inom två år övertalades han av ägarna till Orvis Company, Mr B.Arkell och Mr D.C. Corkran, att ansluta sig till dem. Jordan berättade för mig att han inte trivdes med verkstadsjobbet och att han snabbt beslöt sig att återvända till sin första kärlek — att göra split-cane spön med kvalitet.

Finaste Perioden

Nu började vad som kan kallas den finaste perioden i Orvis Company's historia. Jordan satte in hela sitt expertkunnande i utformningen av det berömda gamla spömärket.

1942 började Wes Jordan tillsammans med Mr Mc Clure i Smithsonian Institute göra studier av alla slag av bambu som växte på västra halvklotet. Samtidigt fulländades metoden att impregnera bambuspön med ett bakelitharts för att göra dem fullkomligt ogenomtårliga för vatten och fukt och för att fullborda spöt alltigenom och inte bara på ytan. Denna process skyddar inte endast bambun utan binder också samman alla fibrerna och ger till resultat ett ytterst starkt spö. Denna process fick nr U.S.Patent 2532814. Jordan

Flies and Their Histories'', en underbar bok med ett antal färgade illustrationer av konstgjorda flugor av hög kvalitet. Denna bok betingar ett mycket högt pris i antikvariat om någon skulle vara lycklig nog att finna ett exemplar.

Charles F.Orvis fortsatte att göra förstklassiga öring- och laxspön, och andra fiskegrejor till strax före sin död 1915. Han var då 84 år.

Begåvad spöbyggare

Amerikanska sportfiskare fortsatte att värdesätta spön gjorda av företaget som Charles hade grundat, ty de som följde efter honom hade ''bambun i blodet'' och upprätthöll den höga standard som Orvis garanterade. Emellertid skulle kvaliteten höjas ytterligare 1940 på de spön som gjordes i det lilla Vermont-staden. Då

knöts nämligen den legendariske Wesley Jordan till Orvis Company. Han var en av de mest begåvade spöstillverkare världen någonsin skadat.

Wesley Jordan, eller ''Wes'' för dem som kände honom, var inte bara en skicklig yrkesman, han var också en spöbyggare med den erforderliga kunskapen om bambuns mekaniska egenskaper och kunnande att forma bestämda spöaktioner.

Wes Jordan föddes år 1894. Från tidig ålder cirklade hans intresse kring flugfiske. År 1914 när han var tjugo år gammal utbröt världskriget. När Amerika ingrep enrollerade sig Jordan i British Royal Flying Corps och tillbringade någon tid i England, i Hendon, för att lära sig flyga.

Hans början i yrket som tillverkare av split-cane spön kom när han mötte William

*Wesley Jordan. Mästaren bakom
det moderna Orvispöt.*

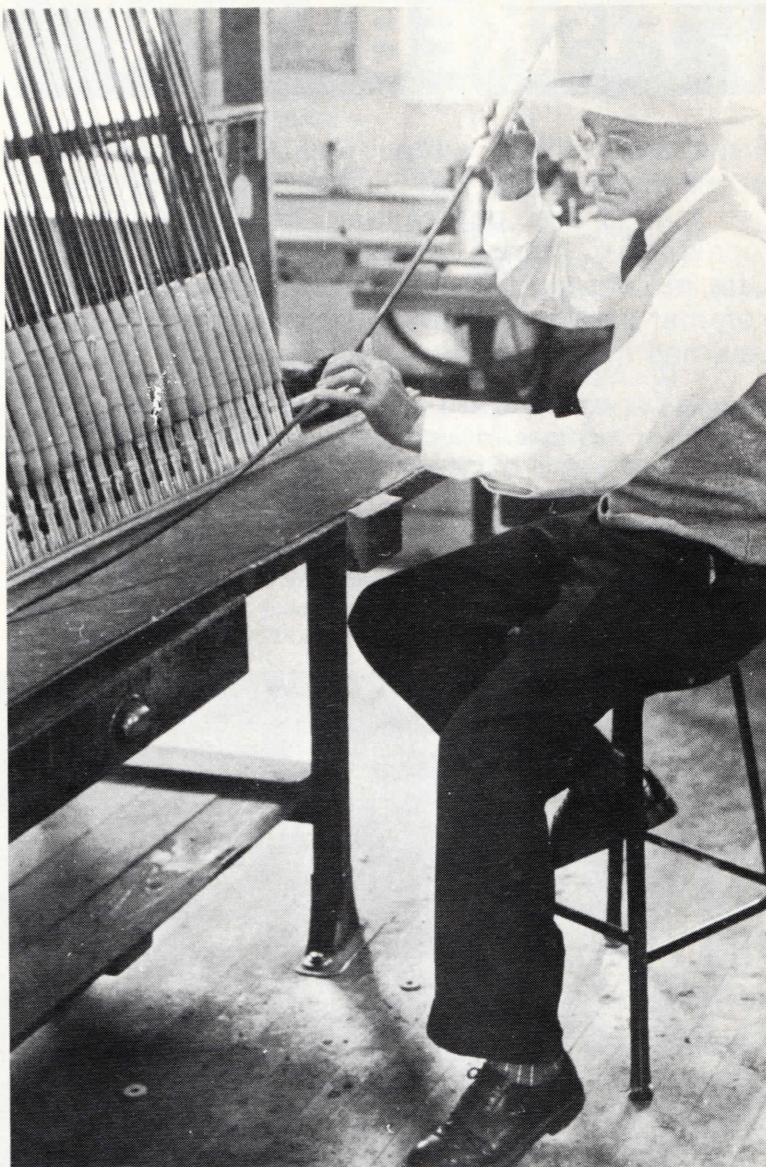
svarade också för ett nytt fjädrande rullfäste. Strax efter samgående med ORVIS INTRODUCERADE HAN DEN DISTINKTA TOUCH AV LYX SOM ÄR Orvis-spönas särdrag — rullfästet i valnöt.

Wes Jordan insåg 1942 att det var möjligt att bygga kvalitetsspön i toppklass också med massproduktionens metoder om man använde de högt utvecklade tekniker som utvecklades under krigsåren i Amerika. En skärmaskin ritades och byggdes som kunde skära de enstaka spödelarna till en differens av plus eller minus en halv tusendels tum. En sådan precision måste överträffa varje avsyning för hand oavsett hur skickligt den görs.

Där en sådan skicklighet dock måste finnas är i den omsorgsfulla förskjutningen mellan bambuns knän i de sex bambusektionerna för att uppnå enhetlig styrka och jämn aktion. Till skillnad från en del spömakare ugnshårdar inte Orvis bambun men ytan flambehandlas försiktigt. Ytbehandling, när den görs för hand, kräver högt driven yrkesskicklighet och män med sådan färdighet är inte lätta att finna. Orvis har fulländat ett perfekt samband mellan exakta mekaniska produktionsmetoder och kunskandet i det gamla hantverket och därvid nått den yppersta kvalitet.

Ej billiga

Sådana spön kan inte enligt någon måttstock vara billiga. För dem som önskar det bästa av spön med detaljfinish utan motstycke, måste Orvis spökollektion ge vad de söker. Den förnämsta spömodellen kallas med rätta "Wes Jordan" för att hedra den man som gjort

så mycket för kvaliteten på Orvis spön. För att bli ägare till ett av dessa mästerverk måste du betala ungefär 310 dollar — (strax under 2000 kronor i Sverige) —. Liknande kastegenskaper och detaljutförande har "Battenkill"-serien. Under två år har jag nu använt ett 8-fots "Battenkill" och skulle inte byta det för alla pengar i världen. Att svänga denna smäckra klinga i handen är att förnimma den sammanhäng-

ande historia om mer än 118 år som ligger bakom dess utformning. Gamle Charles F. Orvis kan vila i frid i sin grav väl vetande att om han måste komma tillbaka till jorden skulle han inte bli missbelåten med den yrkesskicklighet och omsorg som spöna fortfarande görs med i hans hemstad Manchester i den vackra staten Vermont i U.S.A.

Nästa artikel i Donald Overfields serie kommer i FJ nr 4. ■